

Gepersonaliseerd leren. Wat is het en waar komt het vandaan?

persoonlijk.noordhoff.nl

Innoveren in leren

Gepersonaliseerd leren. Wat is het en waar komt het vandaan?

In het voortgezet onderwijs wordt steeds meer gesproken over gepersonaliseerd leren. Niet alleen door scholen zelf, maar ook door educatieve uitgeverijen en andere partijen die lesmateriaal voor scholen ontwikkelen. In dit *whitepaper* leest u in vogelvlucht uit welke onderwijsvernieuwingen gepersonaliseerd leren is ontstaan en welke doelstellingen met gepersonaliseerd leren worden nagestreefd.

Onderwijsvernieuwingen door de jaren heen

De ideeën achter gepersonaliseerd leren zijn niet van de ene op de andere dag ontstaan. De ideeën erachter borduren voort op onderwijsvernieuwingen door de jaren heen die stuk voor stuk als doel hebben het optimale uit de leerling te halen. Zoals differentiëren, vraaggestuurd onderwijs, competentiegericht onderwijs en onderwijs op maat. Hieronder worden deze verschillende onderwijsvernieuwingen uitgelegd.

Differentiëren

Al in de negentiende eeuw werd er gesproken over differentiatie in het onderwijs en hoe onderwijs het beste kan worden ingericht. Onderwerpen die tot op de dag van vandaag actueel zijn in het onderwijs.

Op deze prent uit de negentiende eeuw wordt een vorm van gedifferentieerd leren uitgebeeld.

Vraaggestuurd onderwijs

Bij vraaggestuurd onderwijs vormen de leervragen van leerlingen de basis voor het onderwijsaanbod. Uitgaan van leervragen zou de intrinsieke motivatie van leerlingen vergroten. De Tweede Fase in het voortgezet onderwijs is ontstaan vanuit de principes van vraaggestuurd onderwijs.

Competentiegericht onderwijs

Hoe kun je beoordelen of een leerling over bepaalde kennis, vaardigheden en attitudes beschikt? Vanuit deze vraag is competentiegericht onderwijs ontstaan. Deze term werd in het begin van deze eeuw steeds vaker in Nederland gebruikt, vooral in het beroepsonderwijs. [Rubrics](#) is een voorbeeld van een systematiek die inzichtelijk maakt wat een leerling beheerst en waaraan hij nog kan werken.

Onderwijs op maat

Het is jammer dat leerlingen geen vakken op een hoger niveau kunnen volgen terwijl ze dat eigenlijk wel zouden kunnen, vond het Maarten van Rossem in Arnhem. Daarom kunnen leerlingen op deze school sinds 2012 vakken volgen op een hoger niveau en voor die vakken ook op dat niveau eindexamen doen. Een basis- of kaderleerling kan bijvoorbeeld een of meerdere AVO-vakken volgen op tl-niveau. Op het VO-congres in 2015 heeft Paul Rosenmöller, voorzitter van de [VO-raad](#), een pleidooi gehouden voor de mogelijkheid van een diploma op maat.

Alle bovengenoemde ontwikkelingen hebben hetzelfde doel: onderwijsopbrengsten verhogen en de betrokkenheid van leerlingen vergroten. Naar de lespraktijk vertaald betekent dit dat je leerlingen aan de onderkant door remediëring naar een hoger plan tilt en de motivatie van betere leerlingen behoudt door voldoende uitdaging te bieden.

Omdat de termen *vraaggestuurd leren*, *competentiegericht onderwijs* en *op maat lesgeven* om verschillende redenen besmet zijn geraakt, is er een nieuwe term in zwang geraakt: *gepersonaliseerd leren*.

Waar komt de term gepersonaliseerd leren vandaan?

Fred Keller, universitair docent in de psychologie, schreef in 1968 het boek *Goodbye Teacher*. Dit boek ging over een gepersonaliseerde manier van lesgeven: *Personalized System of Instruction*. Het boek is in de vergetelheid geraakt. Ruim 40 jaar later dook de term opnieuw op. In 2010 werd in opdracht van president Obama het *National Educational Technology Plan* geïntroduceerd. Hierin werd de term gepersonaliseerd leren opnieuw geïntroduceerd, opgevolgd door het tweede beleidsplan uit 2016: *Future Ready Learning – Reimagining the Role of Technology in Education*. Dit beleidsplan gaat over de ontwikkeling van gepersonaliseerd leren en de rol van ICT en learning analytics.

Op basis van deze beleidsplannen is er een boek verschenen over hoe je deze ideeën in de praktijk kunt brengen: [Make Learning Personal](#), geschreven door onderwijskundigen Barbara Bray en Kathleen MacClaskey – een aanrader voor wie zich met gepersonaliseerd leren bezighoudt.

Doelstellingen van gepersonaliseerd leren

Met gepersonaliseerd leren wordt naar de volgende doelstellingen gestreefd:

- *Elke leerling kan op zijn eigen niveau leren*

Een digitaal platform kan hiervoor een goede basis zijn. Bovendien spaart het docenten veel tijd als het systeem de leerling van feedback voorziet.

- *Leren waar, wanneer en hoe je wilt*

De klas als startpunt voor het leren wordt losgelaten. Leren gebeurt onafhankelijk van tijd en plaats. Leerlingen werken bijvoorbeeld samen aan projecten. De basis voor dit leren kan een leerportaal zijn waarop een leerling werkt of opdrachten inlevert en dat de leerling allerlei keuzemogelijkheden biedt. De docent heeft op dit leerportaal de mogelijkheid om prestaties te monitoren, zodat hij kan bijsturen of coachen.

- *Verschillende leerstijlen en meervoudige intelligenties*

Gepersonaliseerd leren zou rekening moeten houden met verschillende leerstijlen en meervoudige intelligenties. Een gevaarlijke doelstelling, want uit onderzoek blijkt dat rekening houden met verschillende leerstijlen leeropbrengsten juist negatief beïnvloedt (lees bijvoorbeeld het boek *Jongens zijn slimmer dan meisjes* en andere mythes over leren en onderwijs van Pedro de Bruyckere en Casper Hulshof). Het toepassen van metacognitieve strategieën (zoals oriënteren, plannen en evalueren) heeft daarentegen wel een positieve invloed op leerprestaties.

- *Motivatie individuele leerling*

Het vergroot de motivatie wanneer een leerling directe rijke feedback krijgt op zijn leren (blijkt bijvoorbeeld uit onderzoek van Liesbeth Kester van de Universiteit Utrecht).

- *Meer inzicht in leren*

- *21st century skills*

Waarbij vooral mediawijsheid en ICT-vaardigheden nieuwe vaardigheden zijn.

Ontwikkelingen in Nederland

In Nederland doet bijna elke school 'iets' met gepersonaliseerd. Dat kan iets vaags zijn als 'het beste uit elke leerling halen' tot het volledig op maat bedienen van elke leerling op basis van een uitgewerkt programma en persoonlijke leerdoelen.

In tegenstelling tot de Verenigde Staten is het onderwijs in Nederland al gedifferentieerd in zeven niveaus: vmbo basis, vmbo kader, vmbo gemengd, vmbo theoretische leerweg, havo,

vwo, gymnasium en daarnaast nog de mogelijkheid om tweetalig onderwijs te volgen. Binnen de klassen waarin deze leerlingen leskrijgen wordt al vaak gedifferentieerd naar beneden (remediërend) en naar boven (uitdagend).

Door de ontwikkeling van ICT en de mogelijkheid om met *learning analytics* een leerplatform adaptief te maken, groeien de mogelijkheden van gepersonaliseerd leren.

Er zijn drie varianten op gepersonaliseerd leren mogelijk, die in onderstaand schema worden uiteengezet. De vorm van 'gepersonaliseerd leren' hangt af van verschillende factoren, zoals wie de controle heeft over het leerproces en de leerroute bepaalt, wie er verantwoordelijk is voor het leerproces en de manier waarop wordt beoordeeld en feedback gegeven.

Drie varianten

	Variant 1 Personaliseren	Variant 2 Individualiseren	Variant 3 Differentiëren
Wie heeft de controle?	De leerling	Docent en leerling	De docent
Wie bepaalt de leerroute?	De leerling zelf	Docent en leerling	De docent
Wie is verantwoordelijk?	De leerling is zelf verantwoordelijk voor leeropbrengst, leerroute en selectie van de groep.	De docent is samen met de leerling verantwoordelijk voor leeropbrengst, leerroute en selectie van de groep leerlingen.	De docent is verantwoordelijk voor leeropbrengst, leerroute en selectie van de groep leerlingen.
Hoe wordt beoordeeld en feedback gegeven?	De leerling is een zelfsturende lerende die weet wat noodzakelijke en additionele kennis is.	De docent stuurt met behulp van Learning Analytics zijn lespraktijk op individueel niveau bij.	De docent stuurt met behulp van Learning Analytics zijn lespraktijk op groepsniveau bij.

De eerste variant, *personaliseren* is de meest uitgesproken vorm van gepersonaliseerd leren, waarbij de leerling verantwoordelijk is voor het leerproces. De docent coacht hem hierbij vanaf de zijlijn. De vraag die je hierbij kunt stellen is of een leerling in de leeftijd van 12-18 in staat is om zichzelf in dit proces te sturen.

De meeste scholen in Nederland experimenteren met de tweede vorm, *individualiseren*. Hier zijn docent en leerling samen verantwoordelijk voor het leerproces en heeft de docent een sturende rol.

Bij *differentiëren* ligt de controle bij de docent en wordt nog vastgehouden aan de klassenstructuur. Vaak is er sprake van convergente differentiatie, waarbij er sprake is van een basisroute (minimum niveau), een remediërende route en een uitdagende route.

Gepersonaliseerd leren in Nederland

Er zijn in Nederland veel partijen aan het onderzoeken wat gepersonaliseerd leren is en hoe gepersonaliseerd leren op scholen kan worden geïntroduceerd en ingevoerd. Een kijkje op de website van verschillende partijen is de moeite waard:

- [Onderwijs2032](#)
- www.leerling2020.nl
- Doorbraakprojecten ([SURF](#))
- Educatieve uitgeverijen (persoonlijk.noordhoff.nl)
- Hogescholen en universiteiten
- [Kennisset](#)

Zoekt u naar een vorm van gepersonaliseerd leren op uw school?

Meer over de manier waarop u gepersonaliseerd leren op uw school kunt invoeren leest u in een ander whitepaper dat u via Noordhoff kunt bekijken . Wilt u dat wij met u meedenken over hoe uw school gepersonaliseerd leren stapsgewijs kan invoeren? [Maak een afspraak.](#)
[We gaan graag met u in gesprek.](#)

De inhoud van dit whitepaper kunt u ook bekijken in een [webinar](#).

**Persoonlijk gemaakt
door Noordhoff Uitgevers**